

Asia

Ulkoasiainneuvosto 8.4.2019

Kokous

08.04.2019 - 08.04.2019

Ulkoasiainneuvoston ajankohtaisissa aiheissa esillä Libyan tilanne, Arabiliiton huippukokous, Algeria sekä Helms-Burton-lainsäädäntö. Lisäksi esitettiin vakava huoli Brunein äskettäin voimaan tulleesta lainsäädännöstä. Ulkoasiainneuvoston varsinaisina aiheina esillä Afganistan, Itäinen kumppanuus ja Venezuela.

Afganistanin osalta annettiin vahva tuki EU:n 5-kohdan ohjelmalle rauhanprosessin tueksi. Saavutettuja edistysaskelia demokratian ja ihmisoikeuksien saralla ei haluta menettää ja rauhaa ja vaaleja tulee edistää vahvasti. Koordinaatio ja yhteistyö USA:n, Naton ja alueellisten toimijoiden kanssa todettiin tärkeänä. Muut toimijat Venäjää lukuun ottamatta näkevät tarpeen EU:n roolille rauhanprosessissa.

Itäisen kumppanuuden toukokuun ulkoministerikokousta ja 10-vuotisjuhlaa valmisteleavassa keskustelussa keskityttiin kumppanuuden saavutuksiin, 20/20-toimintaohjelman toimeenpanoon sekä kumppanuuden tulevaisuuteen. Kumppanuuden saavutuksista esillä olivat erityisesti assosiaatiosopimukset, viisumivapaudet sekä kumppanimaiden uudistukset. Näiden osalta todettiin saavutukset usealla sektorilla, mutta ongelmia ja jopa takapakkia on ollut koskien tärkeitä oikeusvaltiokehitystä, korruption vastaisia toimia sekä mediavapautta. Tulevaisuuden osalta jäsenmaat olivat jakautuneita – osa halusi pitkälle menevää pohdintaa kumppanuuden tulevaisuudesta ja uusista tavoitteista – osa pitäytyisi nykyisessä yhteistyön tasossa. Panostamista nuorisoon pidettiin tärkeänä, myös 10-vuotisjuhlan yhteydessä. Useassa puheenvuorossa todettiin yhteisen 10-vuotisjuhlalausunnon tarpeellisuus. Vedottiin jäsenmaihiin, jotta nämä yhteyksissään kumppanimaiden kanssa viestisivät lyhyen ja juhlavan lausunnon tavoitteesta sekä joustavuuden tarpeesta.

Muissa asioissa informoitiin Lähi-itää koskevasta Varsova-prosessista.

Epävirallisella ministerilounaalla aiheena oli Venezuela. Keskustelussa todettiin huoli tilanteen edelleen huonontumisesta. Todettiin, että EU:n tulee jatkaa ponnisteluja kansainvälisessä yhteysryhmässä (ICG), jossa yhtenäinen linja tulee säilyttää.

Ajankohtaiset aiheet

Ajankohtaisissa asioissa nousi esiin tulevien ulkoasiainneuvostojen (UAN) asialistat. Toukokuun asialistalle ehdotettiin mm. Libya, itäistä kumppanuutta ja Sahelia. Kesäkuussa UAN-asialistalla on strateginen keskustelu yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, EU:n globaalistrategiasta, monenkeskisyydestä ja kumppanuuksista. Todettiin lyhyesti, että käynnissä oleva huhtikuun UAN on mahdollisesti viimeinen ulkoasiainneuvosto EU28-kokoonpanossa. Todettiin toiveena olevan pyrkiä rakentamaan mahdollisimman läheinen kumppanuus UK:n kanssa.

Ajankohtaisissa aiheissa esillä **Libyan** huonontunut tilanne. Todettiin, että asiaa on käsitelty myös YKTN:ssä ja G7-maiden kesken. EU:n osalta välitettävä selkeä ja yhtenäinen viesti ja yhtenäisyys YK:n tukena nähtiin avainasemassa. Tärkeitä viestejä ovat YK-prosessin keskeisyys, humanitaarinen aselepo, tilanteen eskaloitumisen välttäminen sekä paluu dialogiin ja kansallisen sovinnonteon edistäminen. Monessa puheenvuorossa korostettiin libyalaisratkaisun löytymisen tärkeyttä - poliittisen prosessin pitää perustua libyalaisten tahtoon ja omistajuuteen.

Viitattiin lisäksi lyhyesti 31.3. järjestettyyn Arabiliiton huippukokoukseen. Pääaiheita olivat olleet muun muassa Syyria, Jemen, Libya ja Palestiinan kysymys. Todettiin naispuolisten edustajien vähyys kokouksessa, joka ei viittaa yhteiskunnan inklusiiviseen edustautumiseen. Palestiinan kysymykseen liittyen Yhdysvaltojen tunnustusta Golanin kukkuloista osana Israelia oli kritisoitu yksimielisesti.

Algerian osalta viitattiin presidentin eroamiseen ja todettiin sen avanneen uuden vaiheen. Kuten jo viime UAN:ssa todettiin, EU:n tulee kunnioittaa Algerian oikeutta päättää omista asioistaan. Samalla EU:n tulee olla valmis tukemaan vaaliprosessia.

Helms-Burton-lainsäädännön osalta todettiin Yhdysvaltain liikkeet Kuuba-pakotteisiin liittyen huolestuttavina. Tuotiin esiin merkittävänä, että EU on saanut Yhdysvalloilta erivapauden yhteisellä sopimuksella vuonna 1998.

Nostettiin myös esiin vakava huoli **Brunein äskettäin voimaan astuneesta lainsäädännöstä**, joka koskee muun muassa homoseksuaalisuutta. Huomioitiin, että kyse on ihmisoikeusrikkomuksesta. Korostettiin, että EU:n tulee pitää asiaa esillä mm. YK:n ihmisoikeusneuvostossa ja Brunein UPR-tarkastelussa. Todettiin, ettei kyse ole vain yhden maan tilanteesta, vaan on riski, että asia on osa laajempaa kehityskulkua alueella.

Afganistan

Afganistanin osalta käytiin konsensuaalinen keskustelu. Korostettiin, että Yhdysvaltain ja talibanien väliset neuvottelut eivät vielä ole varsinainen rauhanprosessi, vaan se alkaa vasta kun afgaanit muodostavat keskusteluyhteyden keskenään. Painotettiin afgaanijohtoisen ja -omisteisen prosessin tärkeyttä sekä inklusiivisuutta prosessissa. Todettiin kuitenkin, että EU voi voimakkaasti edistää tätä prosessia. Korostettiin EU:n roolin tärkeyttä selkeänä, näkyvänä ja merkittävänä.

Annettiin tuki EU:n 5-kohdan ohjelmalle rauhanprosessin tueksi. Tärkeänä korostettiin vaalien edistäminen sekä maan hallinnon ja uudistusten tukeminen. Tärkeänä korostettiin myös, että saavutuksista ihmisoikeuksien, kuten naisten, lasten ja vähemmistöjen oikeuksien ja demokratian alalla ei saa tinkiä rauhanprosessin yhteydessä. Monessa puheenvuorossa korostettiin myös läheistä yhteistyötä Yhdysvaltain kanssa, jonka kanssa perusintressit ovat yhteiset. Koordinaatiota Naton ja Yhdysvaltain kanssa pidettiin myös tärkeänä.

Nähtiin tärkeänä tuen aktiivisuus ja monimuotoisuus. Lopulta tuki kuitenkin tarkoittaa rahallisia panoksia. Korostettiin, että tuen tulee olla ehdollista, demokratian ja ihmisoikeuksien – erityisesti naisten ja tyttöjen oikeuksien – toteutumisesta riippuvaa. Korostettiin, että kyseessä on pitkä prosessi.

Vuoden 2020 jälkeen tullaan tarvitsemaan yhä jatkuvia toimia. Näin ollen seuraava rahoituskehys on tärkeä, samoin seuraava lahjoittajien konferenssi. Muuttoliike on eittämättä tärkeä osa kuviota ja todettiin jatkettavan ohjelmia sen parissa.

Korostettiin myös Keski-Aasian maiden roolia prosessissa yhdessä muiden alueellisten toimijoiden kanssa. Muutamat korostivat Afganistanin perustuslain tukemista. Nostettiin myös esiin alueelle suuntautuva laiton muuttoliike. Nähtiin asian yhteys rauhaan ja pidettiin tärkeänä pohtia myös muuttoliikeasioita osana prosessia. Pidettiin tärkeänä viestittää, että EU ja jäsenmaat ovat valmiita tukemaan sekä rahallisesti että poliittisesti rauhanprosessia. Asiassa pidettiin tärkeänä myös Kiinan roolia ja asiasta keskustelemista tulevassa EU-Kiina huippukokouksessa. Korostettiin myös hallittuja ja harkittuja aikarajoja joukkojen vetäytymiselle. Korostettiin Afganistanin turvallisuussektorin uudistamisen tärkeyttä ja alueellista vakautta. Tässä nähtiin tärkeänä vahvan viestintästrategisen otteen rooli. Pohdittiin EU:n tarkempaa kontribuutiota ja erityisesti roolia rauhan takaajana, missä tärkeänä nähtiin realistinen ote roolin suhteen.

Todettiin jatkettavan keskusteluita afgaaniosapuolten kanssa luultavasti jo lähiviikkoina. Kiinan kanssa aiheesta todettiin keskusteltavan huippukokouksessa (9.4.).

Itäinen kumppanuus

10-vuotisesta itäisestä kumppanuudesta (IK) käytiin laaja keskustelukierros. Keskustelussa oltiin yhtä mieltä kumppanuuden saavutuksista, vaihtelevia näkemyksiä oli enemmän siitä, mitä kumppanuuden tulevaisuudesta ajatellaan. 10-vuotisjuhlaa pidettiin mahdollisuutena tehdä kumppanuutta ja sen saavutuksia näkyviksi. Saavutuksista mainittiin mm. assosiaatiosopimukset, viisumivapaudet, talouden kehitys ja pk-yrityksen tuki sekä investoinnit ja toiminta ilmastomuutoksen torjumiseksi, elintason kehittyminen sekä resilienssin vahvistuminen.

Todettiin keskustelun valmistelevalle toukokuun itäisen kumppanuuden (IK) ulkoministerikokousta (13.5.). Suuri osa kumppanimaista on edistynyt uudistuksissa ja on laaja tahto tehdä yhteistyötä EU:n kanssa. Osassa uudistussektoreista on edistytty hyvin, osassa on jopa otettu taka-askelia. Edistystä on mm. kaupassa, liikkuvuudessa (viisumivapaudet), nuorisoaloitteissa, koulutuksessa, liikenneinfrastruktuurin kehittämisessä sekä digitaloudessa. Erityisesti nostettiin esille Tbilisin IK:n eurooppalainen koulu, joka on edistänyt osallistumista akateemisiin vaihto-ohjelmiin, joissa on ollut jo 25 000 osallistujaa. Myös EU4Youth-ohjelman kautta on tuettu lukuisia projekteja, joissa on mukana 65 000 nuorta. Olennaisina nähtiin tuki nuorisolle, tieteelle, koulutukselle sekä ihmisten välisten yhteyksien kehittämiselle laajemmin. Esitettiin myös nuoriso yhtenä uutena yhteistyön alana, ja toukokuussa odotetaan, että komissio esittelisi nuorison new deal –ohjelman.

Todettiin IK:n ensimmäisen vuosikymmenen saavutuksista kolme assosiaatiosopimusta (Ukrainan, Moldovan ja Georgian kanssa), CEPA-sopimus Armenian kanssa, kumppanuusprioriteetit Azerbaidžhanin ja Armenian kanssa sekä kriittinen kanssakäyminen Valko-Venäjän kanssa. Saavutuksia ovat myös viisumivapaudet Georgian, Moldovan ja Ukrainan kanssa. Edistystä on tapahtunut keskeisillä politiikka-alueilla, erityisesti taloudessa. Mainittiin yli 9 000 pienen ja keskisuuren (pk) yrityksen saavan tukea EU:n ohjelman kautta ja näiden kautta on luotu yli 30 000 työpaikkaa. Pk-yrityksiä lainoitetaan paikallisessa valuutassa, mikä poistaa valuuttakurssien riskit lainanottajilta.

Yhteyksien kehittämisessä (*connectivity*) on saavutettu paljon, olennaista raide- ja tieverkoston kehittäminen TEN-T-sopimusten kautta. Kunnanjohtajien yhteistyössä (*Covenant of Mayors for Climate and Energy going East*) on mukana lähes 400 kuntaa ja sovitut ilmastotavoitteet koskevat jopa noin 20 miljoonaa asukasta IK-maissa.

Uudistuksissa parannettavaa on erityisesti oikeusvaltiokehityksessä, ihmisoikeuksissa, korruption vastaisissa toimissa, mediavapauksissa ja kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksen kehittämisessä.

Joissain kumppanimaissa näiden sektoreiden edistämistä kohtaan on vastustusta. Tärkeänä tulevaisuudessa nähtiin kuitenkin sektoriyhteistyön kehittäminen digiyhteyksien, infrastruktuurin ja energian osalta. Myös strategisen viestinnän vahvistaminen ja hybridiuhkien torjuminen olivat esillä. Kumppanimaiden kanssa on tehty yhteistyötä disinformaation torjumiseksi. Enemmän edistystä tarvitaan riippumattoman median toimintaedellytysten kehittämisessä.

Keskusteltiin rahallisista investoinneista itäiseen naapurustoon. Seuraavaan monivuotiseen rahoituskehikseen (MFF) on suunniteltu EUR 22 mrd korvamerkitsemisestä naapurustolle. Todettiin, että pitää jakaa vakautta ja vaurautta epävakauden ja turvattomuuden ehkäisemiseksi. Rahoituksen osalta toistettiin muutamien toimesta kanta siitä, että naapuruston osalta pitäisi olla oma erillinen tuki-instrumentti (eli nykyisen ENI-instrumentin säilyminen). Painotettiin gender-kysymyksiä ja EU:n gender-toimintasuunnitelman toimeenpanoa myös IK-alueella. Mainittiin V4-maiden ja IK-maiden kokouksesta 6.5., jossa keskustellaan kumppanuuden tulevaisuudesta. Nostettiin esille ongelmana sen, ettei kaikilla kumppanimailla on diplomaattisuhteita kaikkien EU-maiden kanssa. Painotettiin myös suhteita eteläisen naapuruston kanssa.

Kumppanimaiden osalta keskusteltiin edistyneisyydestä ja uudistuksista. Todettiin, että olennaista on antaa tukea kansalaisille ja yhteiskunnille, eikä tietyille poliitikoille tai puolueille. Todettiin, että uudistuksia ja korruption vastaisia toimia tulee jatkaa siitä huolimatta, kuka vaalit voittaa. Nostettiin esille Ukrainan osalta liike-elämän toimijoiden huolet koskien maan korruptoitunutta oikeuslaitosta ja hallitusta. Nostettiin huoli siitä, että korruptio ei kannusta investointeihin. Moldovan osalta pitää seurata hallituksen muodostumista, ja tukea reformiagenda, tukematta tiettyä puoluetta. Valko-Venäjän osalta nähtiin tarve seurata dialogia Venäjän kanssa ja pyrkiä mahdollisuuksien mukaan tasapainottamaan maan politiikkaa ja tehdä yhteistyötä. Minskiin lokakuulle suunniteltua itäisen kumppanuuden korkean tason tapahtumaa pidettiin tärkeänä myönteisten viestien välittämiseksi. Ukrainan osalta nostettiin esille se, että diplomaattipassilla matkustavalta Romanian unkarilaisen puolueen (UDMR) edustajalta oltiin evätty maahanpääsy Ukrainaan.

Joidenkin kommenttien mukaan IK:n pitäisi olla EU:n pääprioriteetteja ja lähinaapuruston pitäisi olla strategisen tärkeä. Painotettiin, että IK on olennainen ulkopolitiikan prioriteetti. Keskusteluihin nousi myös seuraava huippukokous Brysselissä vuonna 2020. Painotettiin myös kumppanuuden tulevaisuuden pohdinnan, *post 2020*, tärkeyttä, jotta uudistuksille saataisiin enemmän pontta. Esitettiin ensinnäkin laillista lähentymistä sen kautta, että assosiaatiosopimuksen (AA) sopineilla mailla on halua ottaa enemmän EU-normeja käyttöön, toiseksi sektoriyhteistyön kehittämistä molemmille osapuolille etuja tuovalla tavalla – ottaen mallia yhteistyöstä Länsi-Balkanilla mm. yhteisen talousalueen kautta, sekä vapauttamalla rahoituspalveluita, yhteisellä SEPA-alueella sekä koulutettujen liikkumisvapautta lisäämällä; sekä kolmanneksi luomalla itäisen kumppanuuden sihteeristön sekä kiertävän puheenjohtajuuden, mikä helpottaisi työn suunnittelua. Lisäksi toivottiin enemmän yhteisiä ministerikokouksia EU28+IK6 esimerkiksi kaupan osalta.

Katsottiin myös, että kunnianhimoinen agenda tukee kumppanimaiden motivaatiota. Tulevaisuuden agendan osalta nähtiin olennaisena julkaista yhteinen. Vaikka kumppanuuden inklusiivisuus nähtiin tärkeänä, todettiin, että on alueita, jotka ovat olennaisia AA-maiden kohdalla – aina ei pitäisi mennä pienimmän yhteisen nimittäjän kautta. Tavoitteena AA-maiden osalta näiden antamien esitysten pohjalta voisi olla kaikkien neljän vapauden laajentaminen näihin maihin. Olennaisena nähtiin pitää kumppanit mukana pohdinnassa koskien eurooppalaista perspektiiviä.

Suomen puheenvuorossa todettiin, että IK on saavuttanut tuloksia kymmenen vuoden aikana – vapaakauppa, liikkuvuus ja parantunut resilienssi. Resilienssi on myös Suomen pj-kaudella tärkeä tema. Uudistusten toimeenpanon on jatkettava ja kumppanimaiden tulee sitoutua vahvasti uudistuksiin koskien mm. oikeuslaitoksen uudistamista. Kumppanuuden kehittämisessä pitää olla realismia ja pitää hallita odotuksia – olennaista on myös pitää kaikki kuusi maata motivoituneina. 20/20-tavoitteet ovat hyvä ohjelma ja pohja tulevaisuudelle. Nähdään, että yhteistyötä voi laajentaa

koskien ilmastonmuutoksen torjuntaa ja nuorisoa. Yhteistyön pitää säilyä sekä inklusiivisena että räätälöitynä. Tässä asiassa ei tule luoda uusia pysyviä rakenteita.

Muut asiat

Informoitiin Varsova-prosessista, joka käynnistettiin helmikuussa Varsovassa järjestetyssä Lähi-itää koskevassa konferenssissa. Tavoitteena on perustaa 7 eri aiheita käsittelevää työryhmää (terrorismi, ohjusten leviäminen, meri- ja lentoturvallisuus, kyberturvallisuus, energiaturvallisuus, humanitaariset asiat ja pakolaiset sekä väärin perustein pidätetyt ja ihmisoikeudet). Pyrkimyksenä on, että työ alkaisi kesä-heinäkuussa.

Ulkoasiainneuvoston yhteydessä järjestetty epävirallinen ministerilounas

Ulkoasiainneuvoston yhteydessä järjestetyllä epävirallisella ministerilounaalla keskusteltiin **Venezuelan tilanteesta** ja kansainvälisen yhteisryhmän (ICG) toimista tilanteen hyväksi. Todettiin, että EU:n pitää jatkaa ponnisteluja kontaktiryhmässä ja panostaa humanitaariseen apuun. Korostettiin yhtenäisen linjan tärkeyttä. Todettiin myös valmius lisäpakotteisiin valmistautumiseen ja ICG:n mandaatin jatkoon.

Suomi nosti esiin tarpeen koordinoita EU:lle yhteinen kanta koskien Venezuelan edustautumista kansainvälisissä järjestöissä. Suomi on ainoa EU-jäsenmaa YK:n valtakirjakomiteassa. Suomi näkee, että YK-akreditoinneista tulisi päättää YK:n yleiskokouksessa eikä erillisesti tapaus kerrallaan.

Suomen edustajat

UMI Soini ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	Afganistan, itäinen kumppanuus, UAN Ulkoasiainneuvosto, Venezuela
Hoitaa	UM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, STM, TEM, TPK, TULLI, VM, VNK, YM
